

HELVOIRT

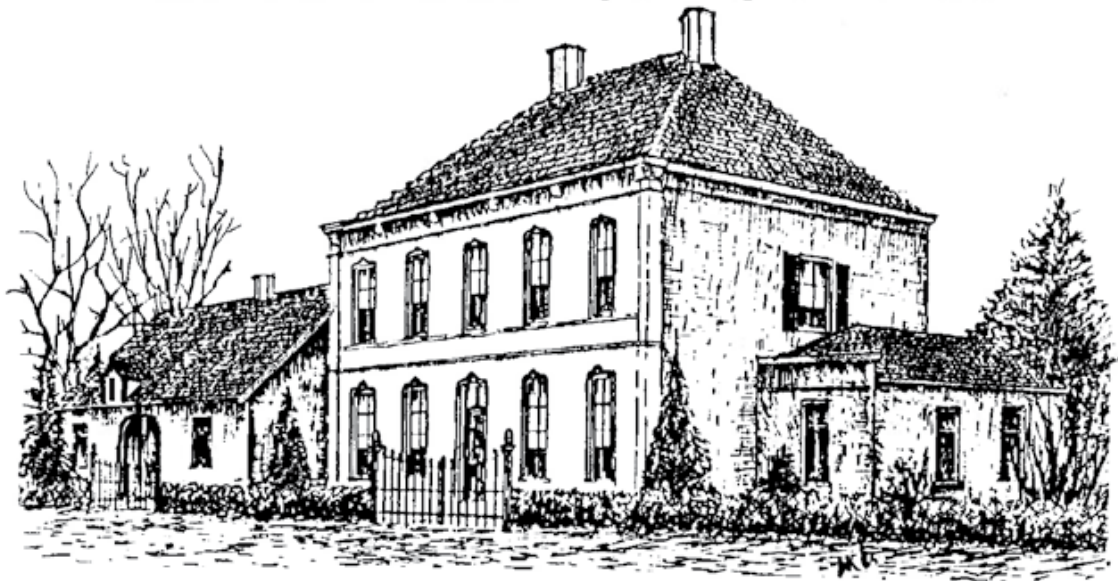
1860 van MOLENHUIZE naar ROSEN HAEGHE 1960

VIJF FAMILIES EN EEN LANDHUIS

en wat er in Helvoirt toen nog meer gebeurde
H.A. van Iersel

¹ Fotograaf onbekend. Op de foto twee onbekende personen. Gezien de grootte van de beuken is het jaar waarin deze foto is genomen +/- 1930 (zie ook onder "zesde eigenaar")

2

Inleiding

Een fabrikantenwoning in een agrarische gemeenschap. De eerste bewoner kreeg er – gezien de korte tijd- de meeste kinderen. Familie van de beroemdste Nederlandse 19de eeuwse schilder woonde er. Waarom woonde die ene eigenaar er nooit? Genoeg vragen om op zoek te gaan naar antwoorden.

In de 19de eeuw werden in Helvoirt behalve boerderijen en woningen voor landarbeiders ook enkele karakteristieke (land-)huizen gebouwd: in 1812 Marienhof aan de Rijksweg, in 1852 de pastorie naast de Rooms Katholieke kerk. In 1876 werd aan de Oude Rijksweg 34 een villa gebouwd door de dames van Gogh en in 1879 werd door notaris W.A. Coolen aan de Oude Rijksweg 30 Villa Theresia gebouwd (later genoemd De Beuken).

In 1860 bouwde notaris C.A.P. Verbunt aan de Molenstraat, tegenover Marienhof, het landhuis Molenhuize (door latere bewoners herdoopt in Rosen Haeghe). Van al deze 19de -eeuwse panden bestaat Rosen Haeghe niet meer: het werd in 1960 gesloopt om, samen met een tiental andere woningen³, ruimte te maken voor de verlegging van rijksweg Den Bosch – Tilburg, de N65.

In het honderdjarig bestaan van dit landhuis hebben er vijf families in gewoond en heeft het zes eigenaren gehad.

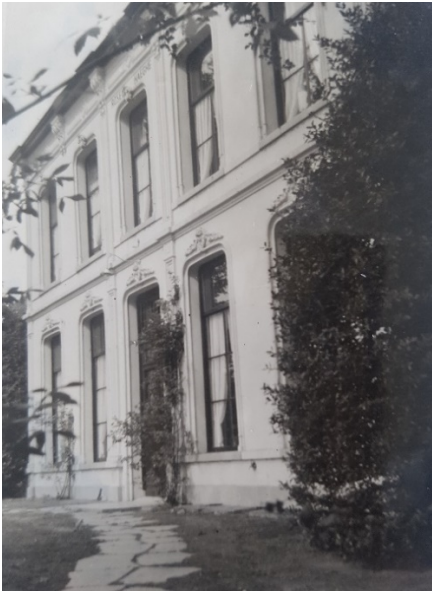
De jeugdige leeftijd en het beroep van de bouwheer waren voor de laatste boreling in dit landhuis extra redenen om op zoek te gaan naar de vroegere bewoners. Het onteigeningsdossier en het persoonlijk memorandum van de laatste eigenaar vormde een mooie afsluiting.

In vijf hoofdstukken wordt aandacht gegeven aan de geschiedenis van het landhuis en aan opeenvolgende eigenaren en bewoners. Tussen de vijf hoofdstukken vindt u, bij wijze van flitsen, aantekeningen over Helvoirt uit die periode.

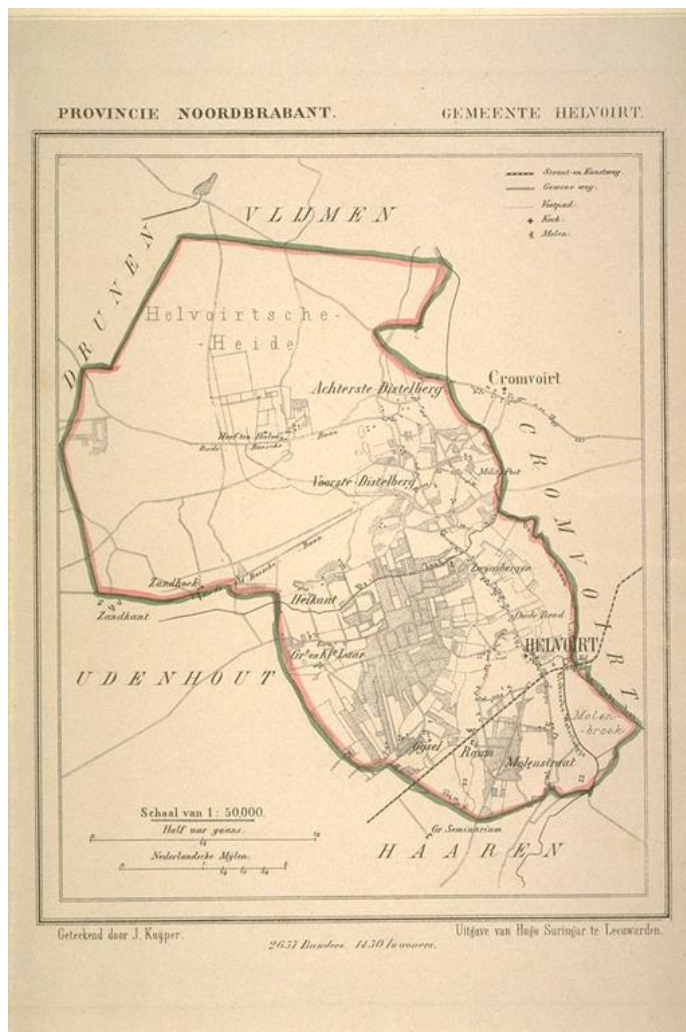
H.A. (Harrie) van Iersel
Eindhoven, juni 2021

² Pentekening Nico Kuypers uit Helvertse Schetsen

³ Een buurtschap tussen Café De Keizer (al vernoemd in 1424) en Rosen Haeghe, waarin o.a. huizen rond binnenplaats met gemeenschappelijke put en een ijzer- en hoefsmidse.

Links: Foto +/- 1950 van Molenhuize, sinds 1917 genaamd Rosen Haeghe
 Rechts: het kadastrale plan van de Molenstraat bijgewerkt tot 1890 Molenhuize heeft dan de kadastrale nummers 1140 en 978
 Onder: kaart van Helvoirt

Bouwheer en eerste eigenaar 1860-1869

In 1860 bouwt **Cornelis Antonie Peter Verbunt**⁴ (Tilburg 17 november 1822- Ravenstein 1904) op 38-jarige leeftijd aan de Molenstraat in Helvoirt een landhuis. Het landhuis kan worden omschreven als een fabrikantenvilla, in een traditionalistische bouwstijl met een witgepleisterde voorgevel en twee zijvleugels. In de zuidelijke vleugel hield de notaris kantoor. Het landhuis was gelegen aan de rand van het dorp. Cornelis Verbunt geeft het de naam Molenhuize.

Cornelis Verbunt was van 1856 tot 1869 notaris te Helvoirt en werd in 1869 als notaris herbenoemd in Ravenstein en verlaat Helvoirt.

Cornelis Verbunt is een van de negen kinderen uit het huwelijk van Gerardus Albertus Antonius (Gerrit) Verbunt en Johanna Leonarda Wilhelmina de Quaij (overleden in 1829). Gerrit Verbunt (geboren in Tilburg in 1783 en aldaar overleden in 1848) was lakenfabrikant, volmolenaar te Oisterwijk, keurder in de Tilburgse lakenhal en woonachtig in Tilburg Korvel 146. De familie Verbunt wordt samen met andere Tilburgse families genoemd als belangrijke lakenfabrikanten⁵.

Cornelis Verbunt trouwt in 1856 met **Cornelia Adriana Maria van der Heijden** (geboren op 11 maart 1832 en overleden in Ravenstein in 1900). Cornelia is een dochter van Gerardus van der Heijden, notaris te (achtereenvolgens) Herpen, Megen en Ravenstein. Uit het huwelijk Verbunt-van der Heijden worden zeventien kinderen geboren, de eerste in 1857 de jongste in 1876. Waarschijnlijk worden negen van de zeventien kinderen in Molenhuize geboren.

Cornelis Verbunt en zijn echtgenote Cornelia van der Heijden vertrekken in 1869 naar Ravenstein.

De kadastrale geschiedenis van Molenhuize⁶.

Op de kadastrale kaart uit 1890 (pagina drie) is Molenhuize bekend als Gemeente Helvoirt Sectie C Nummers 1140 en 978.

Het perceel met nummer 1140 is afkomstig uit vijf kadastrale nummers: 751 (huis, erf en schuur) 752 (tuin) 459 (tuin) 864 (tuin) en 863 (huis schuur erf). De nummers 751, 752 en 459 zijn in 1859 door Gerardus van der Heijden gekocht van winkelier Pieter van Beugen. Deze percelen verkocht hij in hetzelfde jaar door aan zijn schoonzoon Cornelis Verbunt, die al eerder eigenaar was geworden van de nummers 864 (tuin) en 863 (huis, schuur erf).

Vóór de nieuwbouw van Molenhuize hebben op die locatie dus twee woningen gestaan.

Het laat zich aanzien dat de dan 38-jarige Cornelis Verbunt de bouw van de fabrikantenvilla onder andere heeft kunnen financieren uit de nalatenschap van zijn ouders en/of daarbij financieel geholpen is door zijn schoonvader. Ook moet worden vermoed dat Cornelis zich heeft bediend van een klassieke truc: de grond van de buurman aankopen via een tussenpersoon (in casu zijn schoonvader).

Niet is bekend of Cornelis Verbunt voor de bouw van Molenhuize een architect heeft ingeschakeld. Ook de hoogte van de bouwsom is niet bekend.

Flitsen uit deze tijd

Op het plein vóór de tegenwoordige rooms katholieke kerk stond de in 1840 gebouwde waterstaatskerk, gebouwd met een rijksbijdrage van 8.000 gulden. In 1862 besluit de hervormde gemeente om het priesterkoor in hun kerk (15de eeuw) te scheiden van de rest van de kerk en te verbouwen tot consistorie en kosterwoning⁷. In 1872 schenkt de Amsterdamse boekhandelaar C.M. van Gogh aan zijn broer Ds. Theo van Gogh, predikant in Helvoirt, een statenbijbel uit 1702.⁸

In 1872 wordt Molenhuize overgedragen aan de tweede eigenaar.

⁴ De **vetgedrukte** namen zijn de personen die in Molenhuize (later genoemd Rosen Haeghe) hebben gewoond.

⁵ Historische Atlas van Tilburg. Uitg. VANTILT 2019 met als auteurs o.a. Rob van Putten en Ton Wagemakers.

⁶ Met dank aan Rob van Putten uit Tilburg voor de kadastrale recherche.

⁷ Het laatgotische eiken oksaal werd overgebracht naar het Rijksmuseum in Amsterdam.

⁸ Anton van Oirschot Drie Heerlijkheden aan de Lei Uitg. Stichting Kasteel Nemelaer 1967.

Tweede eigenaar 1872-1894

Ds. Theo (Dorus) van Gogh (1822-1885, vader van Vincent en Theo van Gogh) was in 1871 beroepen bij de Nederlands Hervormde gemeente Helvoirt-Haaren⁹. Hij woonde aan de Torenstraat in Helvoirt, tegenover zijn kerk. In 1875 zijn de drie zussen van dominee Van Gogh in Helvoirt gaan wonen: Johanna (1813-1883), Dorothea (1815- 1882) en Maria (1831-1911). Het woonhuis Keiweg 51 (nu Oude Rijksweg 34) is in hun opdracht gebouwd. Een vierde zus, **Geertruida van Gogh** (1826-1891)¹⁰ woonde al eerder, vanaf 1872, in Helvoirt. Zij was de echtgenote van kapitein-luitenant **Abraham 's Graeuwen**, (Luik 1824)¹¹ drager van de Militaire Willemsorde. In 1870 werd 's Graeuwen op 45-jarige leeftijd gepensioneerd.

Abraham 's Graeuwen kocht in 1872 Molenhuize van Cornelis Verbunt en vestigde zich met zijn gezin (twee dochters: **Francina** ((Fanny)) 1859-1935, **Elisabeth** ((Beth)) 1862-1898 en **Abraham Jr.** 1868-1913) in Helvoirt. Hij is geboren in 1824 in Luik, waar zijn vader Karel Nicolaas als officier der artillerie was gelegerd. Hij heeft 22 jaar in Helvoirt gewoond en was goed ingeburgerd. Hij was de schoonbroer van Ds. Theo van Gogh, ouderling in de hervormde gemeente en bevriend met de familie De Jonge van Zwijnsbergen.

De gezusters Van Gogh stelden hun tijd beschikbaar aan de Hervormde Gemeente Helvoirt-Haaren. Ze gaven godsdienstles en deden dat bij hun zus Geertruida in het ruime Molenhuize. De zuidelijke zijvleugel (het voormalige kantoor van notaris Cornelis Verbunt) was de catechesatiekamer.

Op 17 augustus 1883 kwam de oudere broer **Johannes (Jan) van Gogh**¹² (1817-1885) vanuit Nederlandsch Indië bij zijn zus Geertruida en zwager Abraham inwonen. Johannes van Gogh was weduwnaar en gepensioneerd viceadmiraal. Hij was bevriend met zijn zwager kapitein-luitenant Abraham 's Graeuwen zodat het bijna vanzelfsprekend was dat hij de laatste jaren van zijn leven bij hen inwoonde.

Na het overlijden van haar zussen Dorothea in 1882 en Johanna in 1883 verhuist **Maria van Gogh** naar de woning van haar zuster en zwager: Molenhuize. In 1891 overlijdt ook Geertruida. Weduwnaar Abraham 's Graeuwen en zijn schoonzuster Maria van Gogh vertrekken in 1894 naar Kralingen/Rotterdam. In 1895 wordt Molenhuize overgedragen aan de derde eigenaar.

<

Geertruida van Gogh
Met haar twee oudste
kinderen.

+/- 1863

<<

De drie kinderen uit
het huwelijk 's
Graeuwen van Gogh
+/- 1869

Beide foto's uit het
familiearchief van Theo
van Gogh

⁹ Ds. Theo van Gogh is op 17 oktober 1875 beroepen in Zundert.

¹⁰ De Kleine Meijerij Jaargang 41, 1990, auteur Harrie Smulders.

¹¹ De Kleine Meijerij Jaargang IV nummer 11 De Brabantse regentenfamilie 's Graeuwen, auteur M.C. van Iersel.

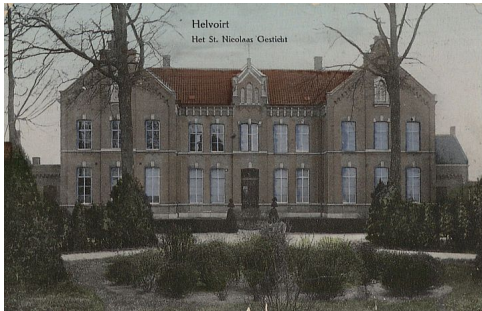
¹² www.vangoghletters.org no.123 27 Julij 1877 Vincent van Gogh aan broer Theo over Oom Jan, Fanny en Beth 's Graeuwen

Flitsen uit deze tijd

In 1882 bouwt de Helvoirtse pastoor H.J.M. Everts aan de Kastanjelaan, tegenover de pastorie uit 1851, het Sint-Nicolaasgesticht voor zusters van de Congregatie van J.M.J. De congregatie zal daar het kleuter- en meisjesonderwijs gaan verzorgen en, na een uitbreiding in 1897, zich ook belasten met de zorg voor ouden van dagen. De gemeente werd in 1959 opgeheven.

Anton van Oirschot schrijft in 1967 dat in 1879 de laatste kwezel van Helvoirt overlijdt: Betje de Kitseler, zij woonde aan de Achterstraat (D2109)¹³.

Notaris W.A. Coolen bouwt Villa Theresia, nadien genaamd De Beuken, aan de Oude Rijksweg.

Linksboven het klooster aan de Kastanjelaan
Linksonder De Beuken aan de Oude Rijksweg
Rechtsboven een recente foto van de woning van ds. Th. van Gogh aan de Torenstraat. In 1657 gebouwd door de Abdij van St. Geertrui voor de Hervormde Gemeente. In 1960 is deze woning overgedragen aan de gemeente Helvoirt.

Derde en vierde eigenaar 1894 -1906 - 1917

Op 29 oktober 1894 wordt de Bossche koopman Petrus Martinus Josephus Meuwese (1845-1904) gehuwd met Christina Maria Francisca Heuvelmans (1842-1905) de derde eigenaar. Tot zijn overlijden in 1904 was hij wethouder van 's-Hertogenbosch. Op 7 januari 1905 overleed ook zijn weduwe. De erfgenamen verkopen in 1906 Molenhuize voor een koopprijs van 5.000 gulden aan de vierde eigenaar, de uit Den Bosch afkomstige wijnhandelaar A. P. J. H. **van Gulick** (*1842)¹⁴, in 1874 in 2de echt gehuwd met J. F. **Nelissen** (*1849). Dit echtpaar betreft in 1907 met **hun kinderen** Molenhuize. De man overlijdt op 25 augustus 1915 en zijn echtgenote in 1917. Hun enige zoon was toen al uit huis.

In de Staatscourant van 29 april 1896 wordt P.J.M. Meuwese vermeld in “Lijst van hoogstaangeslagenen in de Rijks directe belastingen in de Provincie Noordbrabant”. In De Kleine Meijerij wordt geschreven dat de familie Meuwese-Heuvelmans Molenhuize uitsluitend als buitenhuis heeft gebruikt¹⁵. De familie wordt niet vermeld in het bevolkingsregister van Helvoirt. Van A.P.J.H. van Gulick zegt de Bossche Encyclopedie dat hij in 1875 in Den Bosch aan de Vughtertsraat 81 een wijnhandel had.

In 1917 wordt Molenhuize overgedragen aan de vijfde eigenaar.

Flitsen uit deze tijd

Deze tijd wordt onder meer gekenmerkt door de ontwikkeling van de kunstmest, de aanleg van de spoorlijn Tilburg-Den Bosch-Nijmegen (1881) de opkomst van boerenleenbanken, melkfabrieken (1916 Melkfabriek St. Lucia) en onderlinge verzekeringsmaatschappijen. Ook in Helvoirt worden gronden ontgonnen. Aanvankelijk is er nog veel bestuurlijke onmacht en gebrek aan samenwerking

¹³ Drie Heerlijkheden aan de Lei, idem, pagina 58

¹⁴ Zijn vader J.J.H. van Gulick wordt in de Bossche Encyclopedie bierbrouwer/wijnhandelaar genoemd

¹⁵ Daarom de titel “Vijf families en een landhuis”

tussen de eigenaren. Het eerdere initiatief tot drooglegging van het Helvoirts Broek (ten oosten van de dorpskern) door de landbouwer-hervormer-notaris W.A. Coolen vindt in deze periode doorgang. Heidegronden ten noorden van de dorpskern worden ontgonnen of met dennen beplant voor houtproductie (mijnhout). Door een zandwinning in 1890 ontstaat in Vught De IJzeren Man. Tussen 1907 en 1911 wordt ten noorden van Helvoirt het afwateringskanaal aangelegd van Den Bosch naar de Baardwijkse Overlaat.

In 1901 wordt de (rijks-)monumentale neogotische Sint Nicolaaskerk gebouwd en ook in 1901 kopen de Broeders Penitenten van de H. Franciscus van Assisi in Udenhout, nabij de grens met Helvoirt, drie pachtboerderijen ter grootte van 45 HA voor de bouw van een complex voor mannelijk verstandelijk gehandicapten.

Vijfde eigenaar 1917 - 1929

< Jhr. Hendrik
Maximiliaan
Huydecoper
(1857-1950)
woonde in de
buitenplaats
Wulperhorst in
Zeist.

Jonkheer Hendrik Maximiliaan Huydecoper (Zeist, 1857-1950) is een financiële voortrekker geweest bij de ontginning van het Helvoirts Broek. Maar de eerste grootgrondbezitters die daarmee bezig zijn geweest waren Jhr. M.B.W. de Jonge van Zwijnsbergen (1852-1916) en notaris/grootgrondbezitter W.A. Coolen (1836-1903). Na het verstrijken van WO I herneemt de Helvoirtse arts C.J.P. Hoek (woonachtig in het door W.A. Coolen gebouwde Huize Theresia, later De Beuken) het initiatief. Hij spreekt daarover in de sociëteit van De Zwarte Leeuw met de broers Jonkheren Gijs en Jan de Jonge van Zwijnsbergen, die ook lid zijn van deze sociëteit. Zij brengen dokter Hoek in contact met hun neef Jhr.H.M. Huydecoper. De ontginning van het Helvoirts Broek wordt voortgezet door dokter Hoek en Jhr. Gijs de Jonge van Zwijnsbergen.

Huydecoper koopt in 1917 Molenhuize van de erven van Gulick. Huurder wordt **Jhr. Gijsbert Carel Duco Reinoud de Jonge van Zwijnsbergen** (1853-1929, gehuwd met **Jonkvrouwe Margaretha Trip** 1871-1938)¹⁶. Het huwelijk blijft kinderloos. De nieuwe bewoner/huurder geeft het landhuis een nieuwe naam *Rosen Haeghe*. Kort na aankoop geeft Huydecoper aan schilder P. de Bresser uit Helvoirt opdracht om Rosen Haeghe te schilderen. De opdracht wordt aangenomen voor 858 gulden. Achteraf blijkt dat de Bresser zich ernstig heeft misrekend. Huydecoper betaalt echter het nodige bij¹⁷. Eind jaren twintig van de twintigste eeuw wordt het beheer van het Helvoirt Broek door Huydecoper overgedragen aan zijn neef Jhr. W.H.(Willem) de Beaufort, econoom en landbouwkundige en eigenaar van het rentmeesters kantoor Het Schoutenhuis. De Beaufort adviseert het Helvoirts Broek te verkopen, hetgeen niet lukt¹⁸. Jhr. Gijs de Jonge van Zwijnsbergen overlijdt op 2 januari 1929 en freule Trip verhuist naar Den Haag. Omdat dokter A.A. van Oirschot zich inmiddels in Helvoirt als huisarts heeft gevestigd, zoekt dokter Hoek elders een praktijk. Hij vestigt zich in Druten bij Nijmegen, daarbij financieel gesteund door Huydecoper¹⁹.

In 1929 wordt Rosen Haeghe verkocht aan de zesde eigenaar.

¹⁶ Kasteel Zwijnsbergen is in 1820 gekocht door Francois de Jonge, de overgrootvader van Gijsbert C.D.R. De grootvader van Gijsbert C.D.R. werd in 1825 in de adelstand werd verheven en voegde aan zijn naam toe "van Zwijnsbergen". In 1905 is het kasteel verkocht aan de familie van Lanschot.

¹⁷ Zie "een ontginning van groot allure" van Jacqueline de Vries ISBN 90-9013111-6 /1999 pagina 33

¹⁸ Sinds 1994 is het Helvoirts Broek eigendom van Stichting Brabants Landschap

¹⁹ Idem als noot 17 pagina 42

Achteraf merkt de nieuwe bewoner op dat bij de ingang in de noordvleugel een voordeurbel zit met daarbij een schildje waarop het woord “kantoor”. Ook staan in de noordelijke bijgebouwen op muren en balken cijfers en letters die duiden op een opslag voor een wijnhandel, herinneringen uit de periode tussen 1906 en 1917 toen de vierde eigenaar in Rosen Haeghe een wijnhandel exploiteerde.

Flitsen uit het eerste kwart van de twintigste eeuw.

Aan de Kastanjelaan wordt in 1918 uit de nalatenschap van de Helvoirtse huisarts N.B.J. Landman de lagere school voor jongens gebouwd. In 1920 wordt aan de Udenhoutse weg op Het Laar een klooster gesticht Missiehuis Sint Lambertus voor de Paters van het Goddelijk Woord (met ruimhartige bijdragen van Willem van Iersel uit Udenhout). Het is een periode van rooms katholiek reveil. In 1925 wordt het pakhuis voor de R.K. Boerenbond St. Benedictus gebouwd. 1927 worden de bouwvergunningen afgegeven voor de muziekkiosk in het centrum van Helvoirt en voor Johan Kaart op de Hoge Hei: een zomerwoning in Larense boerderijstijl²⁰.

Zesde eigenaar 1929-1959

< 1960 M.C. van Iersel en M.A.E. van Iersel – van Iersel
Foto links onder: +/- 1950
bovenste rij vlnr Wim Joseph Toon Els Hanny Ine
onderste rij vlnr Harrie Martinus Carla Maria Jan
Foto rechts onder: 1952
Vlnr Wim Martinus Harrie Jan

In 1929 wordt *Rosen Haeghe* gekocht voor **Martinus Cornelis van Iersel** (1888-1967) en zijn echtgenote **Maria Anna Elisabeth van Iersel-van Iersel** (1898-1994) met wie hij in dat jaar trouwt.

Martinus komt uit een gezin van een spaarzame Brabantse grondbezitter waar vergroting van dat bezit een belangrijk doel was. Maria komt uit een eenvoudige en spaarzame Tilburgse boeren familie met, op Het Loven, een eigen boerderij en gronden.

Martinus volgt in Helvoirt de laagste klassen van de lagere school en maakt deze af aan de Ruwenberg in Sint Michielsgestel. Daarna gaat hij tot 1907 naar het klein seminarie Beekvliet. Vervolgens is hij tot zijn huwelijk werkzaam op het bos- en grondbezit van zijn vader, met uitzondering van een periode tijdens WO1, toen hij diende in het Nederlands leger.

Maria van Iersel-van Iersel heeft na de lagere school gedurende enkele jaren een kostschool opleiding gevolgd in het Belgische Arendonk bij de zusters Franciscanessen.

Na de aankoop van Rosen Haeghe wordt een nieuwe houtopslag en bakhuis gerealiseerd en wordt in de noordelijke zijvleugel het kantoor omgebouwd tot stal. Er is plaats voor enkele koeien en varkens,

²⁰ Architect Wouter Hamdorff Sr uit Laren

hoofdzakelijk voor eigen gebruik. Martinus heeft niet de intentie een boerenbedrijf te beginnen. Hij wordt op 26 maart 1934 gemeenteontvanger²¹ van Helvoirt en op 11 juni 1940 ook ontvanger van de gemeente Haaren. De zuidelijke zijvleugel van Rosen Haeghe krijgt een nieuwe functie: het kantoor van de thuiswerkende Helvoirtse gemeenteontvanger.

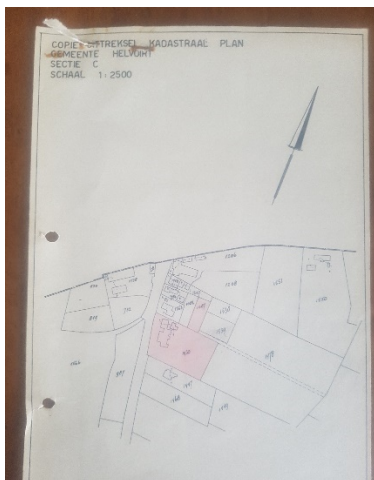
Uit het huwelijk worden tien kinderen geboren, waarvan een enkele maanden na de geboorte is overleden: **Wim** (1930-2016), **Joseph** (1931), **Ine** (1933-2015), **Hanny** (1934), **Toon** (1935), **Els** (1937), **Carla** (1940), **Jan** (1941) en **Harrie** (1944). De ouders stelden alles in het werk om hun kinderen na de lagere school een vervolg- en beroepsopleiding te geven. Niet ongebruikelijk in dat tijdsgewricht, en zeker niet in roomse kringen, werden alle kinderen naar kostschool gestuurd. De driedubbele kinderbijslag was zeer welkom.

Bij de eigendomsoverdracht in 1929 werd Rosen Haeghe eerst ook op naam gezet van de broer en zes zussen van Martinus van Iersel. Pas later wordt Martinus enig eigenaar.

Martinus is niet alleen gemeenteontvanger. Hij bezit en beheert ook bospercelen. Zo wordt tot in de jaren vijftig dennenhout verkocht als mijnhout. Het gezin leeft spaarzaam. Er is nooit een eigen auto geweest en de eerste TV kwam pas in de jaren zestig in huis. De opleiding van de kinderen stond op de eerste plaats. Aan literatuur, muziek en andere culturele activiteiten werd weinig aandacht gegeven. Toen na de oorlog het heemkundig tijdschrift *De Kleine Meijerij* verscheen, werd Martinus daarvan de penningmeester en plaatste hij daarin regelmatig bijdragen.

Over de laatste gevechtshandelingen in Helvoirt tijdens WOII op 26 oktober 1944 schrijft hij in *De Kleine Meijerij* (jaargang 1955-1956):

Circa half twaalf. De geallieerden trokken Helvoirt binnen, komend van de Heesakker over "de Voort" en de Molenstraat, maar ook komend van de richting Vught. Om één uur is het zwaarste voor "het "Kruispunt" voorbij, Helvoirt heeft zeven slachtoffers te betreuren.

<<
Kadastraal
plan uit
dossier van de
onteigening
<
Rosen Haeghe
1956
met beuk.
Zie ook de
beuk op de
voorpagina

In 1953 gaat Martinus van Iersel met pensioen. De zuidelijke zijvleugel van Rosen Haeghe krijgt zijn laatste functie: studeerkamer (met potkachel) voor de kinderen.

Wegens verlegging van de rijksweg Den Bosch – Tilburg (N65) wordt op 13 februari 1959 het onteigeningsvonnis van Rosen Haeghe uitgesproken. Het landhuis had twee tuinen en bestond uit twee kadastrale percelen, Helvoirt C 1430 (39.83A) en 1087 (de zg. buitentuin 6.20A). Van perceel 1430 is 13.60 A onteigend en het perceel 1087 is geheel onteigend.

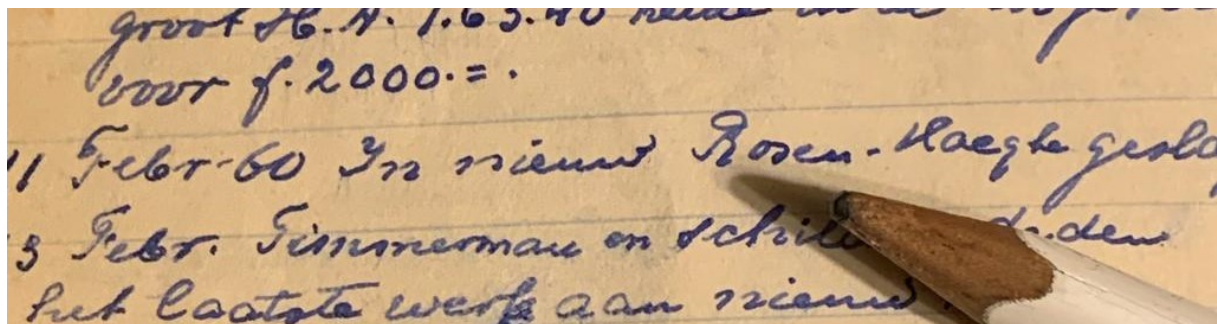
²¹ De gemeenteontvanger maakt in de periode 1818-1978 deel uit van de gemeentelijke organisatie. Hij is belast met de invordering van de inkomsten en betaling van de uitgaven van de gemeentelijke organisatie en heeft een administratieve taak.

De schadeloosstelling bedroeg 87.803 gulden²². Martinus van Iersel werd in de onteigeningsprocedure vertegenwoordigd door Mr. J.W.I van Wijmen uit Breda en liet zich ook adviseren door Architectenbureau K.C. Suijling en Zonen²³ uit Den Bosch. Vooruitlopend op de onteigening zijn de noordelijke bijgebouwen (opslag en bakhuis) in het najaar van 1958 gesloopt.

Op 11 februari 1960²⁴ vertrekken Martinus van Iersel en Maria van Iersel-van Iersel en hun dan nog thuis wonende kinderen naar het door hen gebouwde nieuwe Rosen Haeghe, Rijksweg 18²⁵ en laten het oude Rosen Haeghe over aan de sloper, met uitzondering van de voordeurbel. Die werd meegenomen en kreeg in hun nieuwe huis een tweede leven.

26

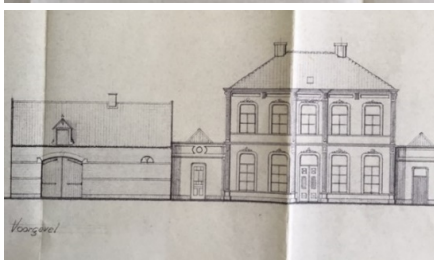
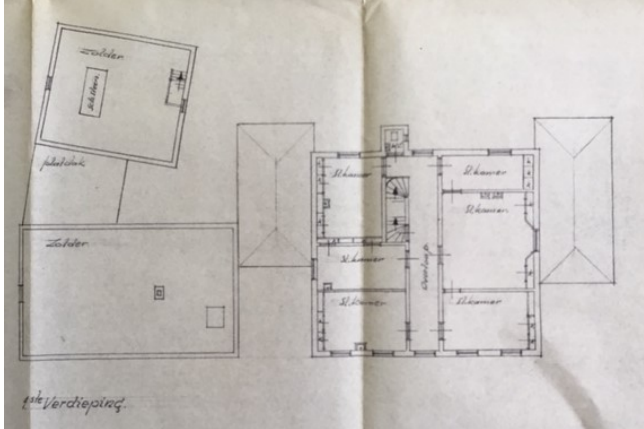
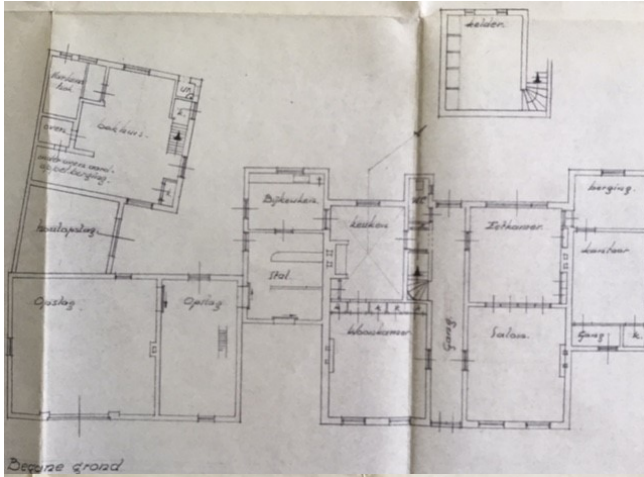
²² Het laatste bod van Rijkswaterstaat was weinig lager dan de uitspraak. Door de iets hogere schadeloosstelling kreeg Martinus van Iersel advocatenkosten terug en kwamen de proceskosten niet voor zijn rekening.

²³ De hier opgenomen tekeningen van Rosen Haeghe zijn in 1956 gemaakt door Suijling

²⁴ Foto: Notitie uit persoonlijk Memorandum van Martinus van Iersel

²⁵ De architect van het nieuwe Rosen Haeghe, Rijksweg 18 is W. Hopmans v/h K.C. Suijling & Zn

²⁶ Achterzijde Rosen Haeghe, foto uit familiearchief

Onder: de N65 Helvoirt na de verlegging in 1960 en voor de verdieping in 2023. Links van de N65 ligt de Oude Rijksweg. Het nieuwe Rosen Haeghe ligt rechtsboven, verscholen onder de bomen (alleen de oprit en het grijze dak is zichtbaar).

NASCHRIFT

De schets over de fabrikantenwoning werd samengesteld uit gegevens die nagenoeg allen vindbaar waren via het *world wide web*. De pandemie was aanleiding om vanuit het huisadres onderzoek te doen, anderzijds zijn daardoor ook beperkingen ontstaan om niet gedigitaliseerde archiefbestanden te bestuderen²⁷. In die periode was tijdelijk ook het kadaster niet via het BHIC te raadplegen. In de zomer van 2021 kon men daar weer terecht en kon meer duidelijkheid worden verkregen over de opeenvolgende eigenaren. Daarna is deze tweede versie van deze schets geschreven.

Het zou boeiend kunnen zijn om meer te weten van de Bossche familie Meuwese-Heuvelmans. In het kadaster worden zij vermeld als koopman Maar uit genealogisch onderzoek lijkt een connectie met personen uit de wereld van wetenschap en literatuur. In *De Kleine Meijerij* wordt *en passant* geschreven dat deze familie niet in Molenhuize heeft gewoond. Waarom kochten zij deze fabrikantenwoning? Van Jhr. Gijs de Jonge van Zwijsbergen weten we dat hij samen met dokter Hoek actief was bij de ontginning van het Helvoirts Broek. Was dat zijn enige bezigheid en ook zijn bron van inkomsten?

Tegenover Rosen Haeghe ligt het rijksmonument Marienhof, ooit eigendom van een echtpaar van Iersel-van Iersel. Eerder was het eigendom van het echtpaar de Jonge van Zwijsbergen-van Hardenbroek van de Kleine Lindt²⁸. Dit laatste echtpaar was bevriend met de dames van Gogh aan de Keiweg 51 (nu Oude Rijksweg 34). In het voorjaar van 2021 is over Mariënhof in het BHIC een verhaal verteld.

Martinus van Iersel krijgt Rosen Haeghe niet meteen op eigen naam. De overdracht geschiedt eerst aan hem en zijn zusters en broer. Pas later wordt het op zijn naam gezet. Het zou interessant zijn onderzoek te doen naar de vermogens van zijn ouders. Daarbij zou betrokken moeten worden de vermogens van enkele ongetrouwde ooms en tantes van Martinus. Wellicht zal dan blijken dat ook hier de geschiedenis zich herhaalt: door het vermogen van de ouders van zowel de eerste eigenaar als van de laatste kon de fabrikantenvilla worden gebouwd/verkregen.

Tenslotte dank aan Hannie Derks. Zij heeft er aan bijgedragen dat deze geschiedschrijving geen droge opsomming van data is geworden. Hopelijk heeft de lezer dat ook zo ervaren.

Historisch onderzoek is nooit af en vraagt altijd naar meer feiten en vooral ook naar meer omstandigheden. Zoals hierboven gezegd leidde de afname van de pandemie in zomer 2021 tot de tweede versie van deze schets. Misschien geeft een einde van de pandemie weer meer mogelijkheden.

Eindhoven, juni 2021.

Harrie van Iersel

Oud-notaris.

²⁷ Veel informatie is verkregen uit de archieven van het BHIC en erfgoedshertogenbosch.nl

²⁸ Deze achternaam is in 1999 uitgestorven maar leeft voort in een stichting met die naam.